

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/148492,Andrzej-Olejniczak-Na-strazy-wschodniej-granicy-Flotylla-Pinsk-a-i-monitor-rzeczny.html>
26.02.2026, 19:13

Andrzej Olejniczak: Na straży wschodniej granicy. Flotylla Pińska i monitor rzeczny ORP „Warszawa” w latach 1921-1939

Rozwiązanie pińskiej flotylli rzecznej w wyniku ofensywy bolszewickiej w 1920 roku nie trwało długo. Zwrot w działaniach wojennych w sierpniu 1920 r. i przesunięcie frontu daleko na wschód spowodował ponowną konieczność odbudowy sił rzecznych na Polesiu.

[Flotylla Polskie wojsko](#)

01.03.2026

Prezydent RP Ignacy Mościcki (x) na pokładzie statku uzbrojonego "Admirał Dickman" należącego do Flotylli Pińskiej żegna tłumy mieszkańców Pinska stojące na bulwarach. Za prezydentem stoi generał Sergiusz Zahorski (xx) - lipiec 1928 r. Fot. NAC

W październiku 1920 r. wydzielono z Flotylli Wiślanej Oddział Detaszowany mający za zadanie operowanie na Pinie i Prypeci. Wyposażenie Oddziału stanowiło wówczas 13 uzbrojonych łodzi motorowych. Dowódcami ODFW byli w kolejności: kpt. mar. Bohdan Jarociński, por. mar. Aleksander Mohuczy i kmdr ppor. Edward Rosenbaum. Od 1 marca 1922 r., Oddział Detaszowany Flotylli Wiślanej przemianowano na Flotyllę Pińską, a jej pierwszym dowódcą został kpt. mar. Marian Wolbek.

Flotylla Pińska

Nowoczesne jednostki pływające dotarły do Pińska dopiero w maju 1922 r.: były to przeniesione

z Flotyli Wiślanej monitory OORP „Warszawa” i „Mozyrz” (późniejszy „Toruń”). Po zakończeniu wojny z bolszewikami powstały ambitne plany rozbudowy rzecznych formacji Marynarki Wojennej. Niestety, kryzys gospodarczy i ogromna inflacja przekreśliły te zamierzenia. Rezultatem była likwidacja Flotyli Wiślanej i przeniesienie części jej sprzętu do Pińska. Po likwidacji formacji wiślanej, główny nacisk organizacyjny i modernizacyjny, mimo ogromnych problemów finansowych, położono na rozwój Flotyli Pińskiej.

Prawdziwe zmiany zapoczątkowane zostały jednak dopiero po objęciu dowództwa Flotyli przez ówczesnego kmdr. ppor. Witolda Zajączkowskiego, wiosną 1927 roku. Zdecydowanymi działaniami poprawił on dyscyplinę wśród marynarzy, zmienił system szkolenia, popierał nowe rozwiązania techniczne. Podczas 12 lat dowodzenia Flotyllą przez Zajączkowskiego, Warsztaty Portowe Marynarki Wojennej w Pińsku zbudowały szereg jednostek pływających, które weszły w skład miejscowej formacji. Wysoka wszechstronność personelu była gwarantem jakości i samowystarczalności warsztatów.

W 1931 roku Kierownictwo Marynarki Wojennej nakreśliło główne kierunki rozwoju Flotyli Pińskiej na kolejne 7 lat. Głównymi założeniami były: poprawienie i wzmocnienie obrony przeciwlotniczej, unowocześnienie i modyfikacje okrętów, poprawienie opancerzenia i prędkości jednostek pływających.

Jeszcze pod koniec lat dwudziestych do Pińska oddelegowano sześć łodzi latających Schreck FBA ze składu Morskiego Dywizjonu Lotniczego. Na bazie tego pododdziału w 1934 roku utworzono Rzeczną Eskadrę Lotniczą, mającą pełnić role rozpoznawczą. Niestety już pod koniec 1937 roku eskadrę rozwiązano z powodu wyeksploatowania sprzętu latającego.

Głównymi zadaniami, jakie stawiano przed Flotyllą Pińską, była ochrona granicy i przepraw na rzekach podczas ewentualnej wojny ze Związkiem Sowieckim oraz wsparcie artyleryjskie własnych oddziałów na trudno dostępnych terenach Polesia. Niestety ze względu na niskie stany rzek, szybkość sowieckiego ataku i ogólną sytuację militarną, potencjał flotyli nie został wykorzystany. Zatopiono większość okrętów bojowych, a marynarze w walkach z obydwooma agresorami wzięli udział na lądzie.

Monitor rzeczny ORP „Warszawa”

Jeszcze zanim na dobre rozpoczęła się wojna z bolszewikami na wschodzie, Departament dla Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych jesienią 1919 roku prowadził prace nad rozbudową Flotyli Pińskiej, wyposażoną dotychczas w pływające jednostki zdobywcze i improwizowane. Jedną z decyzji była budowa monitorów rzecznych typu „Warszawa” w gdańskiej stoczni Danziger Werft. Umowę na budowę czterech monitorów podpisano w styczniu 1920 roku. Pierwszy z nich miał zostać oddany w maju 1920 r., a następne w miesięcznych odstępach. Budowa niestety się opóźniała m.in. z powodu sabotowania prac przez niemieckich robotników stoczniowych będących pod wpływem bolszewickiej propagandy.

Zamówionym okrętom „gdańskim” jeszcze podczas prac nadano nazwy. Były to: ORP „Warszawa” , „Pińsk”, „Mozyrz” (zmieniono później nazwę na „Toruń”) oraz „Horodyszcze”. Każdy z tych monitorów w początkowym okresie uzbrojony był w dwie armaty Schneider wz. 1913, wyprodukowane na licencji we Włoszech, oraz 5 ckm Maxim w małych wieżyczkach pancernych. W latach 1925-1928 przeprowadzono modernizację monitorów „gdańskich” zmieniając m.in. ich uzbrojenie. W rufowej wieży pancernej zamontowano haubicę kal. 100 mm, w dziobowej zaś umieszczono 2 armaty wz. 1897 kal. 75 mm. Uzbrojenie uzupełniały 4 karabiny maszynowe. Na

przełomie lat 1938-1939 dokonano ponownego przebrojenia monitorów „gdańskich”, haubicę zdemontowano, a na jej miejsce trafiła trzecia armata 75 mm.

„Warszawa” trafiła do eksploatacji w polskiej Marynarce Wojennej jako pierwsza z czterech jednostek zbudowanych w gdańskiej stoczni. Niewykończony jeszcze okręt w sierpniu 1920 r. przepłynął z Gdańska do Tczewa. Podczas tego rejsu przeprowadzono na nim próby odbiorcze, które wykazały szereg usterek. Okręt wszedł w skład I Dywizjonu Flotyli Wiślanej z bazą w Toruniu i został jego jednostką flagową. Jednak jeszcze w tym samym miesiącu ORP „Warszawa” skierowano do stoczni macierzystej w celu usunięcia usterek, które wykazano podczas pierwszego rejsu do Tczewa, a wykonawca został obciążony karą finansową za niedotrzymanie warunków umowy. Jednostka ponownie została odebrana 10 grudnia 1920 r., a bliźniacze okręty ostatecznie przejęto 13 stycznia 1921 r. W marcu 1921 r. ORP „Warszawa” rozpoczął swoją służbę czynną w składzie Flotyli Wiślanej.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

II Rzeczpospolita, Polskie wojsko

Artykuł